

SPOMENIK TALCEM NA OPČINAH

Do spomenika pridemo, če gremo z Opčin po glavni cesti proti Sežani: dobrih 200 m naprej od restavracije Daneu oziroma križišča za Repentabor, pri tabli za prepoved prehitevanja, zavijemo levo na stransko cesto; po nekaj metrih, ko na levi zapustimo smetarsko postajo tržaške komunale, se nam na desni že odpre pogled na jaso z ograjenim spomenikom.

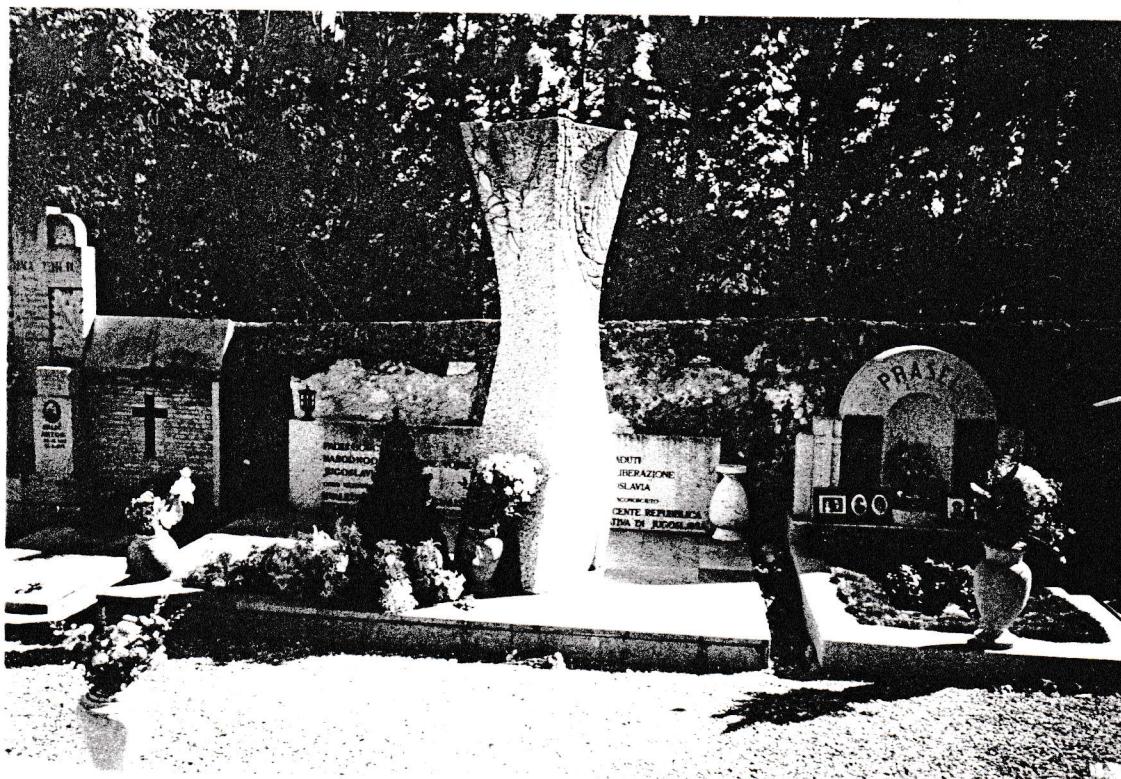
Spomenik je iz neoblikovanih kamnov zložen zid v obliki gore, na sredi pod vrhom je kamnita pravokotna plošča z vklesano rdečo peterokrako zvezdo (s piko na sredi), pod njo pa je vklesan napis: SLAVA / PADLIM JUNAKOM / ZA / SVOBODO. Pod spomenikom in tudi na samem spomeniku je še 7 manjših napisov na ploščicah ali vazah v spomin nekaterih padlih, ki so jih postavili posamezniki. Spomenik in prostor pred njim (kar precejšen pravokotnik) je omejen z lepo ograjo, zadaj spomenik krasijo in čuvajo okrasna drevesa.

SPOMENIK IN GROBNICA NA POKOPALIŠČU NA PROSEKU

Vhod na proseško pokopališče je prav pri spomeniku ob cesti, vendar na desni strani. Pravokotno ob cesti se odcepi ozka pot (treba je paziti, da ne gremo na prvo desno, še kolikor toliko široko cesto, ampak kak meter naprej in potem desno), ki te po manj kot 100 m pripelje naravnost pred vhod pokopališča.

Od vhoda gremo po sredi, pri dveh cipresah se obrnemo na desno in gremo do zidu oziroma spomenika. Iz kamnite nagrobne plošče raste kamnit, nekoliko zavit in v sredini zožan spominski obelisk s pravokotno osnovo, spodaj in ob vrhu razširjen. Ima več kamnoseških in simbolnih okraskov: niše, lipove liste, vijuge ... Na pokrovni plošči je večja kovinska zvezda. Zadaj ob zidu pa sta še dve stoječi plošči z napisom PADLI BORCI / NARODNOOSVOBODILNE VOJSKE / JUGOSLAVIJE 1941-1945 / Osem neznanih borcev / HVALEŽNA DOMOVINA SOCIALISTIČNA / FEDERATIVNA REPUBLIKA JUGOSLAVIJA (levo) oziroma AI COMBATTENTI CADUTI / NELLA GUERRA DI LIBERAZIONE / POPOLARE DI JUGOSLAVIA / Otto combattenti di nome sconosciuto / LA PATRIA RICONOSCENTE REPUBBLICA / SOCIALISTA FEDERATIVA DI JUGOSLAVIA (desno). Vse črke so kovinske.

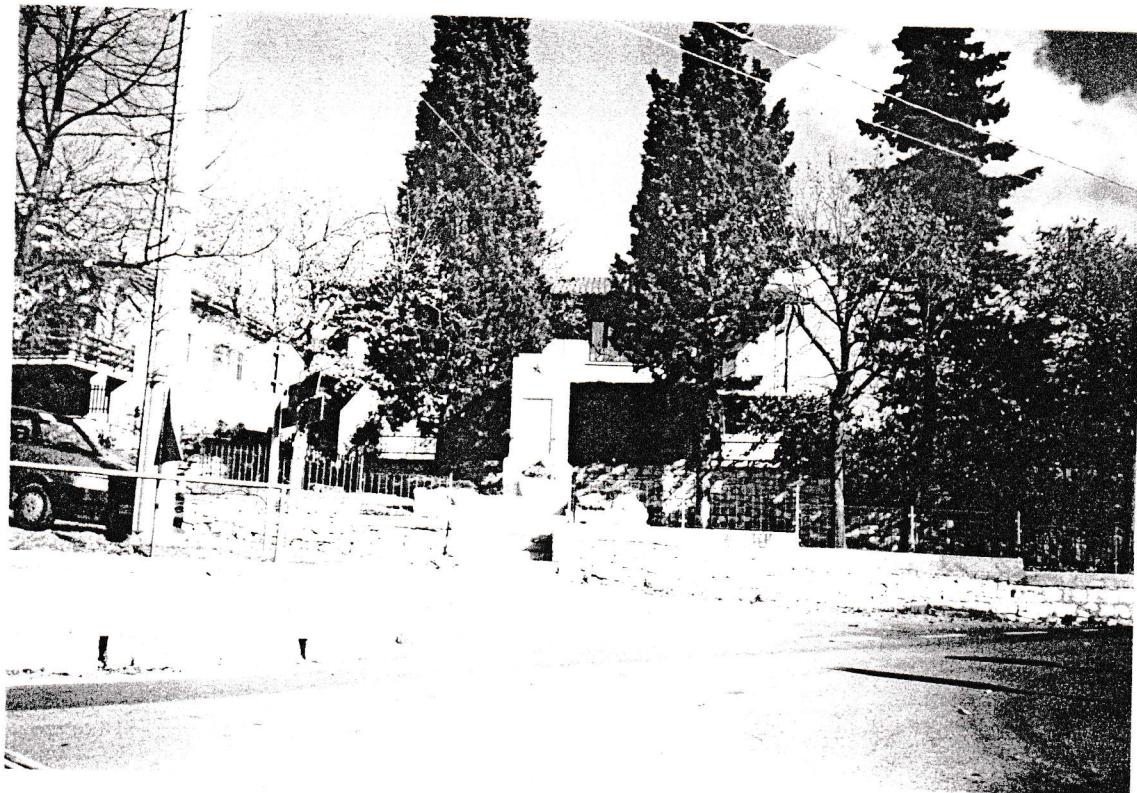
GROBNICA IN SPOMENIK PADLIM PROSEČANOM NA POKOPALIŠČU NA PROSEKU

Le malo korakov levo od Spomenika osmim neznanim borcem je nagrobnik padlim s Proseka. Spomenik je vredno kiparsko kamnoseško delo: v bistvu je simbol Triglava, vendar ne z ostrimi vrhovi, pač pa zaokroženimi, nekakšen triptih, ki ima na levi in desni strani še nekoliko nižja odlomljena stebra, prispodoba pretrganega življenja. V vrhu vsakega od treh vrhov je vklesana izbočena zvezda, s tem, da je v srednjem, najvišjem vrhu ta še okrašena spodaj s srpom in kladivom, to pa obkroža prav tako sklesan relief vejic slave oziroma žrtvovanja. Na osrednjem delu je pod okrasjem vklesan napis: Junakom - Borcem / ki dali so življenje / za svobodo in pravo / bomo peli njim / Večno slavo. Na stranskih ploščah (vrhovih) so izpisana imena 28 padlih. Spodaj je položno naslonjena kamnita plošča, na kateri so v medaljonih slike vseh 28 padlih (s pripadajočimi kovinskimi številkami).

SOPOMENIK PADLIM ZA SVOBODO NA REPENTABRU
(V REPNU)

Ob vstopu v vas, pred gostilno "Škabar", blizu glavnega trga, kjer se desno odcepi stranska cesta v vas, stoji nekoliko nad cesto,(9 stopničk) masiven spomenik iz svetlosivega kraškega kamna. Na sprednji strani zgoraj je rdeča zvezda, niže pa je vklesan napis SLAVA / PADLIM BORCEM / N. O. B.
Na spomeniku je vklesano 19 imen padlih oziroma umrlih domačinov.
Spomenik stoji sredi majhne ograjene zelenice. Odkrit je bil 29.1.1950.

SPOMENIK PADLIM BORCEM JA NA VOJAŠKEM POKOPALIŠČU V TRSTU

Spomenik stoji na Vojaškem pokopališču pri Sv.Ani. Vhod je iz Ul. della Pace, ki to pokopališče deli od delov pokopališča pri Sv.Ani. V Ul.della Pace pridemo z leve strani Istrske ceste (Via dell'Istria), če gremo iz središča mesta, ali pa čez nadvoz nad Istrsko cesto iz Ulice Soncini. Spomenik in grobovi ležijo v zadnjem desnem polju (polje št.6), v smeri prvega desnega kota.

Spomenik sestavlja kamnit steber z reliefom oljkine vejice in napisom BORCEM JUGOSLOVANSKE / LJUDSKE ARMADE / PADLIM ZA SVOBODO / HVALEŽNA DOMOVINA / FEDERATIVNA / LJUDSKA REPUBLIKA / JUGOSLAVIJA ter šest malih stebrov enake oblike, na katerih so imena padlih. Drugi podatki so v NŠK.

NAGROBNI SPOMENIK BAZOVIŠKIM JUNAKOM V TRSTU

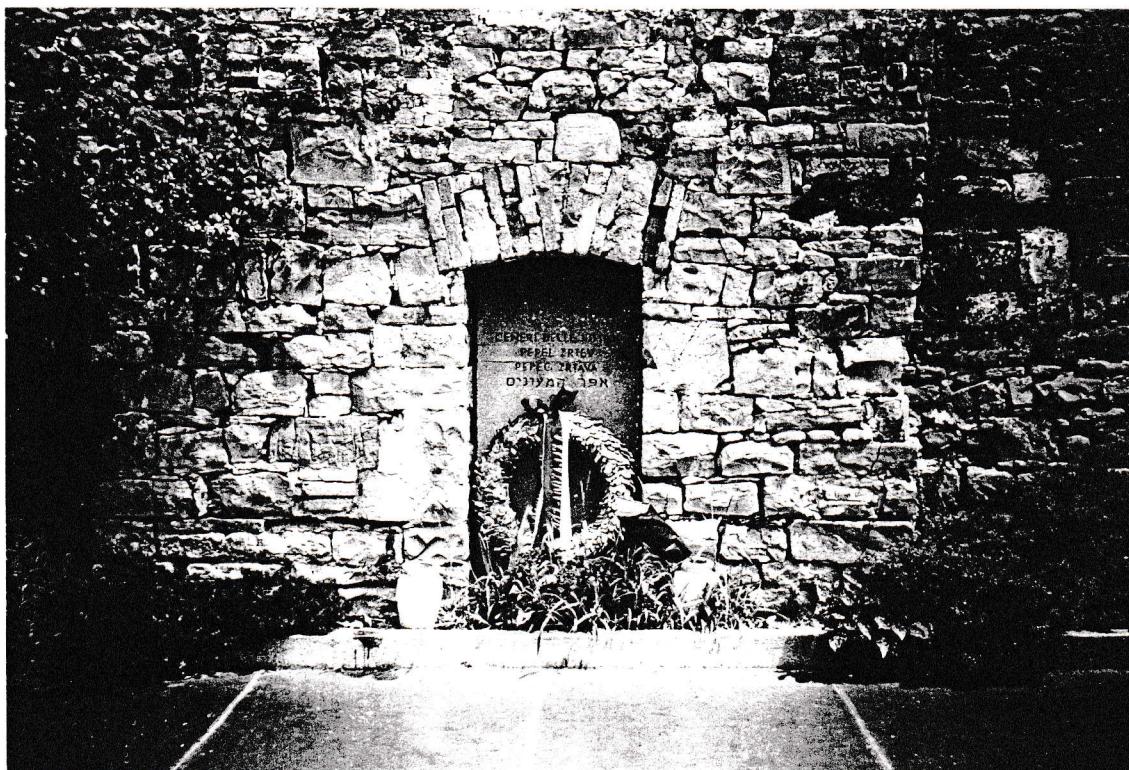
(BIDOVEC, MARUŠIČ, MILOŠ, VALENČIČ)

Spomenik v obliki umetniško izdelanega temnega stebra (plamena), ki ima ob straneh kipe obrazov (glave) vseh štirih bazoviških žrtev, stoji v Polju 5, blizu stare pokopališke cerkve. Drugi podatki v NŠK.

SPOMENIK ŽRTVAM NACIFAŠIZMA V NEKDANJEM UNIČEVALNEM
TABORIŠČU "RIŽARNA" V TRSTU

"Rižarna" /Risiera di Trieste/ je dobila ime zaradi nekdanje luščilnice riža, ki je bila v velikanskih temnih poslopjih. Nemci so med vojno iz Rižarne naredili edino uničevalno koncentracijsko taborišče (s krematorijem) v Italiji. Rižarna je pogoltnila stotine partizanov, nemočnih ujetnikov, moških in žensk, zlasti še Slovencev, Hrvatov in Judov. Sedaj je Rižarna italijanski nacionalni spomenik (Monumento nazionale). Delegacije iz Republike Slovenije se vsako leto 31. oktobra poklonijo spominu žrtev. "Rižarna" je pod Škednjem (Servola) in Sv.Ano, blizu Stadiona, na Trgu Martiri della Risiera (Trg Žrtev Rižarne); vhod je iz Ul.Ratto della Risiera št.43.

SPOMENIK PADLIM V ZGONIKU

Spomenik stoji ob cesti proti Repnu (ozioroma levo, če gremo iz Repna), nasproti sedežu županstva in pošte.

Spomenik predstavlja pet elegantnih, v srednji višini rahlo upognjenih kamnitih "letev" ali stebrov, ki dajejo vtis belega snopa "škopnika", ki je v sredi zvezan, konci spodaj in na vrhu pa se širijo v večji krog, ozioroma pentagon, simbol zvezde. Na desni strani spomenika je nižji kamnoseški izdelek, nekakšna šesterooglata debela mizica z luknjo v sredi, stoječa na treh stebričih - v bistvu umetniško poenostavljen kraški vodnjak. V polkrogu okrog osrednje odprtine je vklesan napis: PADLIM ZA SVOBODO / AI CADUTI PER LA LIBERTA!

Na prednji stranici pa je napis: NEL 24. ANNIVERSARIO / DELLA LIBERAZIONE / COMUNE DI SGONICO / MAGGIO 1969 // OB 24-LETNICI / OSVOBODITVE / OBČINA ZGONIK / MAJA 1969.

Prostor je spomeniško urejen, drogovi za zastave, ciprese itn.

SPOMENIK PADLIM V NOB IN ODPORNIŠTVU V DOBERDOBU

Spomeniški kompleks z zelenico, stopnicami, zidovi itn. stoji na glavnem trgu (Trg sv.Martina), naproti cerkvi, desno od šole.

Na kamnitem obelisku je rdeča zvezda, pod njo pa napis:
 PADLIM / V / NOB // AI / CADUTI / NELLA /
 R/E/S/I/S/T/E/N/Z/A / 1943-1945. Desno: na stoječih konzolah je masivna kamnita plošča z vrezanim besedilom:
 ŽIVETI-UMRETI NI BILO VPRAŠANJE, / ČE KRI SI V SVOJO ZEMLJO ZASEJAL. / ROD, KI OSTAL JE, NAŠO ŽETEV ŽANJE / IN V NJEM BO ŽIVEL, KDOR TAKRAT JE PAL. // NON IMPORTAVA VIVERE O MORIRE / QUANDO DI SANGUE TERRA TUA NUTRIVI. / RACCOLGONO LE NOSTRE MESSI I VIVI / DI NOSTRA STIRPE E IN LEI VIVRA' ANCORA / CHI CADDE ALLORA.

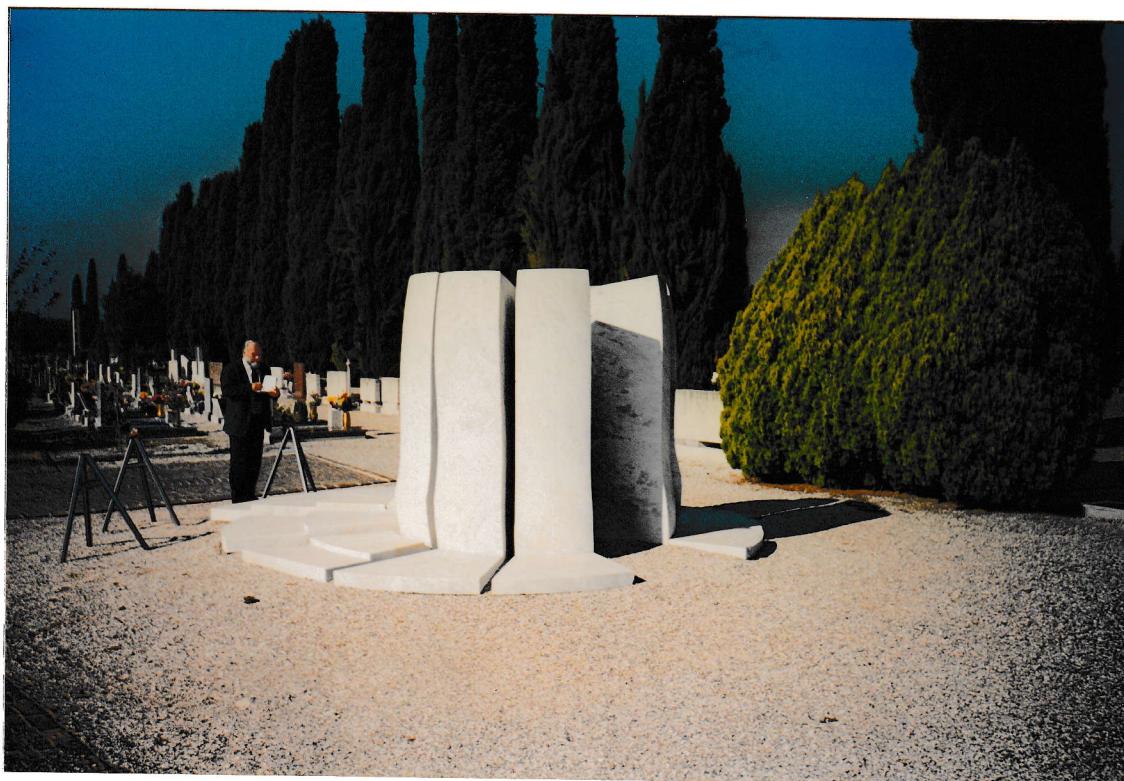
(Blizu spomenika padlim, bolj na levo, je spomenik pisatelju Prežihovu Vorancu, po katerem se imenuje doberdobska šola.)

SPOMENIK PADLIM (JUGOSLOVANSKIM) SLOVENSKIM BORCEM NA
POKOPALIŠČU V GORICI

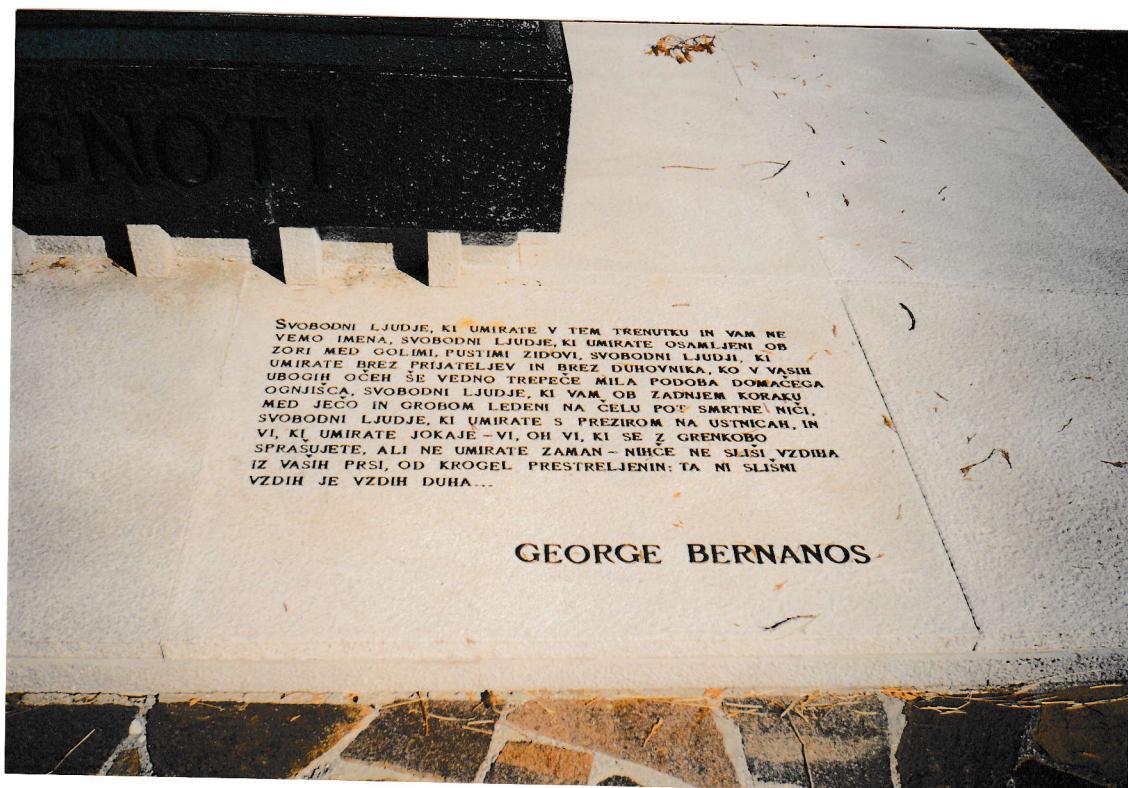
Do spomenika pridemo, če gremo od vhoda po glavni poti med cipresami naravnost do križa, tu se obrnemo pravokotno na desno in gremo do konca: za cipreso na levi, na novem delu, tik pred slovensko državno mejo stoji umetniško izdelan spomenik iz belega gladkega marmorja. (Če pogledamo na tloris, ga najdemo na prostoru "G".) Umetnik je oblikoval spomenik, ki s svojimi osmimi, rahlo valovitimi, navzgor rastočimi ozkimi zublji ali listi, kliče podobo odpirajočega se cveta, z okroglim jedrom spodaj v sredini. Čeprav so oblike, kot rečeno, nakazane samo domišljijoško, je spomenik hkrati ljubek in veličasten. Če gledamo v spomenik s poti, po kateri pridemo, na prvem levem stebru (ali listu) spredaj opazimo (vrezane črke niso obarvane) posvetilni slovenski napis: PADLIM, UMRLIM IN POGREŠANIM / JUGOSLOVANSKIM / BORCEM NARODNOOSVOBODILNE / VOJNE / HVALEŽNA DOMOVINA / SOCIJALISTIČNA FEDERATIVNA / REPUBLIKA JUGOSLAVIJA / 1979.

Isti napis tudi v srbskem ali hrvaškem jeziku in v italijanščini je vrezan na naslednjem levem stebru, medtem ko je na desnem stebru vrezanih 43 imen padlih.

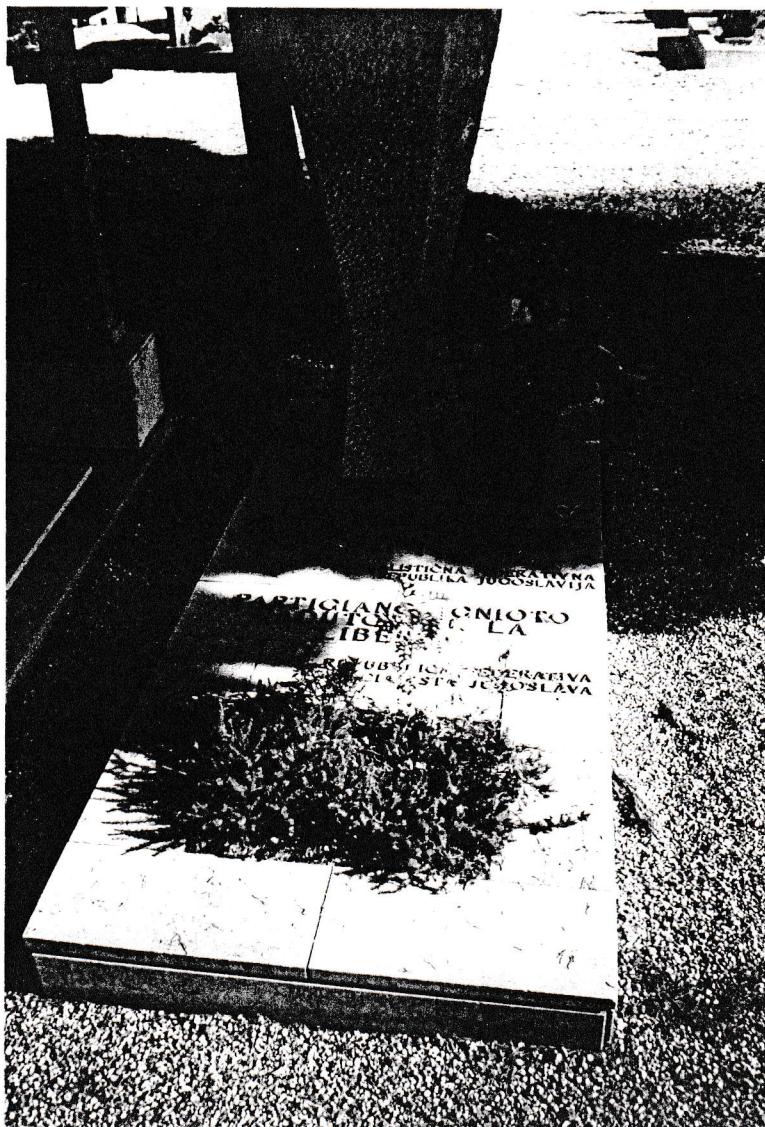
GROBNICA PADLIH V ODPORNIŠTVU NA POKOPALIŠČU V GORICI

Grobnica padlih v Odporu stoji zelo blizu vhoda na osrednjem goriškem pokopališču ob cesti proti Mirnu. Od vhoda je 60 korakov rahlo v desno, mimo večjega nagrobnika s črnim kipom Kristusa na levi; grobnica leži v Polju II - desno (Campo II, Destra), kar vidimo na obešenem tlorisu pokopališča. Pokrov grobnice je masiven iz črnosivega marmorja; na njem je bronasti venec slave in pietete ter velik kovinski napis: AI CADUTI / DELLA / RESISTENZA. Na prednji strani pokrova je s prav takimi črkami napis: 103 IGNOTI. Zadnjo stran grobnice predstavlja podolgovata plošča iz svetlorumenega marmorja; na njej so stolpci z imeni padlih in umrlih (skupaj 71), vmes pa so trije pari lepo oblikovanih kovinskih križev. Na sprednji strani so na vodoravni kamniti plošči zapisane besede (kovinske črke), ki jih je francoski književnik Georges Bernanos zapisal v spomin pobitim. Na levi strani je besedilo v italijanščini, na desni pa v slovenščini.

NAGROBNI SPOMENIK NEZNANEMU SLOVENSKEMU PARTIZANU NA POKOPALIŠČU V KOPRIVNEM

Do pokopališča v Koprivnem (Capriva del Friuli) pridemo z državne ceste Gorica-Krmin (Cormons): skozi prvi podvoz za Koprivno (Capriva) vstopimo v naselje, a takoj zapeljemo v prvo desno ulico in potem spet v prvo desno ulico: na levi je mestno pokopališče. Gremo naravnost do kapelice, 4.grob na levi (v 2.vrsti) je grob neznanega slovenskega partizana. Spomenik predstavlja kamnoseško obdelan steber, ki ima za osnovo stiliziran pentagram (zvezdo) in je v sredini nekoliko zožan (kot v sredi stisnjene snop). Na plošči, ki pokriva grob, je kovinski napis: PADLEMU BORCU / NARODNOOSVOBODILNE / VOJSKE JUGOSLAVIJE / 1941-1945 / SOCIALISTIČNA FEDERATIVNA / REPUBLIKA JUGOSLAVIJA // PARTIGIANO IGNOTO / CADUTO PER LA LIBERTA' / REPUBBLICA FEDERATIVA / SOCIALISTA JUGOSLAVA.

SPOMENIK PADLIM V OSVOBODILNI VOJNI NA PALJKIŠČU

Spomenik stoji ob državni cesti (SS 55), ki povezuje Trst (Štivan) z Gorico in sicer na levi strani, tik ob začetku stranske ceste, ki pelje proti Poljanam (Marcottini) oziroma Doberdobu.

Je sklop več sestavin: sam spomenik je zaobljena gmota kraškega kamna s krožno votlino v sredini (simbol žrtvovanja); do njega vodi več vrst stopnic, tudi v krogu. Obkroža ali varuje ga "kraški" zid, še bliže pa se mu z druge strani kot v objem približuje lepo oblikovan cementni zid, prav tako z odprtinami v obliki kroga in polkroga: na ta cementni del je navpično-poševno pritrjena marmorna napisna plošča, ki ima zgoraj z dveh strani rdečo zvezdo, od spodaj navzgor pa napis: PADLI V NOB IN ŽRTVE NACIFASIZMA / CADUTI NELLA LOTTA DI LIBERAZIONE. Drugi napisi na spomeniku: ZA SVOBODO - NIKOLI DOVOLJ. / NAŠA POT GRE SKOZI PLAMEN, / NAŠA SMRT KAKOR TA KAMEN, / VSEPOVSOD ČUVA ŽIVLJENJE, / SPREMLJA BOJ, ZAVEST, TRPLJENJE. // PER LA LIBERTÀ' NON DIRE MAI BASTA. / NOI SI VA PER LA STRADA, DENTRO IL FUOCO SCOLPITA / E LA NOSTRA È UNA MORTE CHE PROTEGGE LA VITA. / COME QUI DA PER TUTTO NEL SUO GRANDE DOLORE / ESSA ESPRIME LA LOTTA, COSCIENZA, DOLORE. sledi 13 imen padlih in še: SEKCIJA VZPI ANPI / DOL, 25.9.1977.

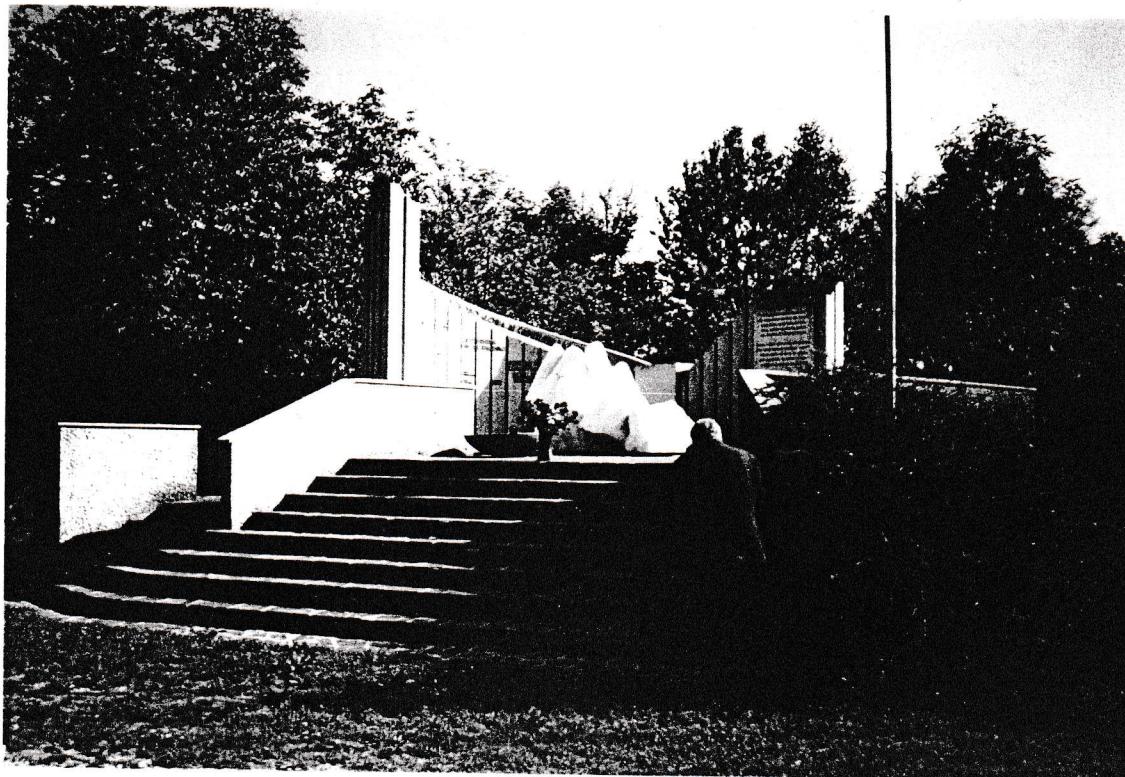
SPOMENIK PADLIM BORCEM ZA SVOBODO V PEVMI

Spomenik stoji v Pevmi na trgu, levo ob cesti, ki pelje iz Gorice prek Oslavja v Števerjan. Videti je preprost, pa kljub stereotipnosti eleganten, izrazit v svoji skladnosti. Predstavlja "zidan" simbol Triglava, vrhovi niso ostri, ampak nekako ljubko zaokroženi. Ima samo najpotrebnejše ikonografske prvine. Na vrhu je kamnita zvezda, po spomeniku pa so smiselnno razporejene štiri kamnite poličke (podobno kot na spomeniku na bazovski gmajni). Na prvi (levo zgoraj) je vklesano PADLIM BORCEM / ZA SVOBODO, na srednjih dveh (druga pod drugo) IZ PEVME ozziroma OSLAVJA, na spodnji desno pa ŠT.MAVRA.

SPOMENIK PADLIM ZA SVOBODO V PODGORI

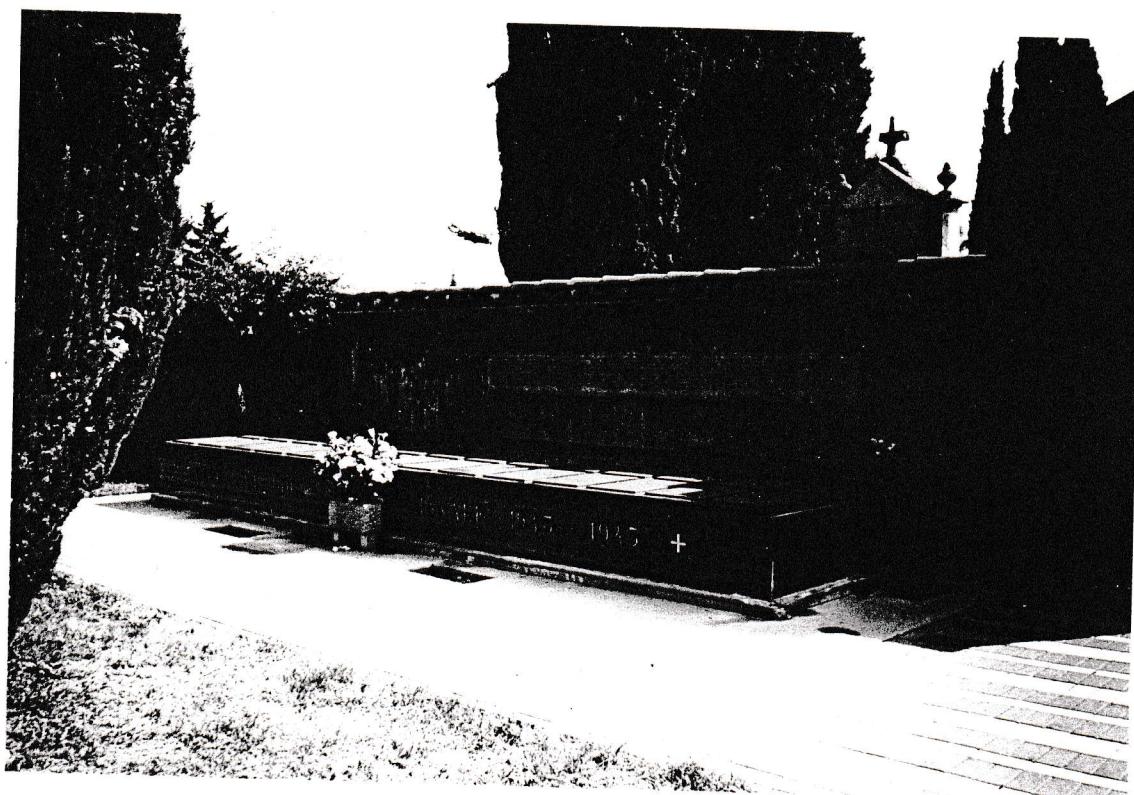
Spomenik stoji sredi Podgore, na levi strani glavne ceste Gorica-Podgora-Ločnik. To je spomeniški kompleks s stopnišči, polkrožnim elegantnim cementnim zidom (z utori), z napisom SLAVA PADLIM ZA SVOBODO GLORIA AI CADUTI PER LA LIBERAZIONE, predvsem pa z glavnim kipom v sredini, ki predstavlja sedem belih dlani oziroma prstov ki nežno oklepajo svetlobo (rdeči, skoraj nevidni žaromet v sredini). Spomenik sta ustvarila kipar Negovan Nemeč (ki je tudi podpisana na spomeniku - N.NEMEC 75) in arhitekt Jože Cej. Na ploščah preberemo 54 imen; imena so po skupinah z dvojezičnimi podatki: Padli v narodnoosvobodilni vojni, Umrli v koncentracijskih taboriščih, Žrtve fašizma, Podlegli vojnim posledicam. Posvetilni napis: POSEJANI VSEPOVVSOD SO VAM GROBOVI,/ KRI PRELILI STE IN BRATSTVO NAM SKOVALI,/ ZVESTI BOMO CILJEM VAŠIM MI OSTALI,/ TRDNO ZDRUŽENI; BOREČ SE ZA PRAVICO;/ MIR, SVOBODO IN SOŽITJE MED RODOVI. Enako besedilo je tudi v italijanščini, spodaj pa še piše: PADLIM V NOB IZ PODGORE / OB 30.LETNICI OSVOBODITVE // AI CADUTI DELLA LOTTA DI LIBERAZIONE DI / PIEDIMONTE NEL 30.ANNIVERSARIO // POSTAVILA VZPI PODGORA - ERETTO DALL'ANPI PIEDIMONTE // 28.9.1975

GROBNICA PADLIH NA POKOPALIŠČU V RONKAH

Pokopališče v Ronkah je desno od glavne ceste Gorica-Tržič, tik ob koncu kraja; na desni ob cesti je rimske steber, takoj za tem, še preden gremo čez tire, ki povezujejo progo Trst-Videm s progo proti Mestram, se obrnemo na desno. Grobnica padlih je blizu vhoda in sicer levo, pod zidom, ki omejuje stari del pokopališča.

Nad grobnico, pritrjena na pokopališki zid, stoji podolgovata cementna plošča. Na levi so umetniško razmetane kovinske črke, na zidu je odtis eksplozije, na desni strani zgoraj pa so tri črne bronaste ptice v odletu. Nižje je dolga bronasta plošča s 180 imeni. Sama grobnica je iz črnega marmorja, ki ga pokrivajo v več vrstah temnordeče marmornate kasete. Na pokrovu grobnice je ob kraju tudi z bronasto verigo pripeta bronasta žalna spominska knjiga z nekaj bronastimi listi, na katerih so imena padlih. Na prednji strani grobnice je velik bronasti napis: GUERRA DI LIBERAZIONE NAZIONALE 1943 - 1945.

SPOMENIK PADLIM V OSVOBODILNI VOJNI V SOVODNJAHL

Spomenik stoji v južnem delu Sovodenj ob glavni, Prvomajski ulici, na isti strani kot je Županstvo (desno od vhoda, če vstopamo vanj), na vogalu med Prvomajsko ulico in Ulico Josipa Vlfana. Spomenik, zelo velik blok kraškega kamna naravne oblike, podoben preprostemu poljskemu mejniku, stoji sredi majhne zelenice, z živo (cipresasto) mejo za hrptom) in ima napis v kovinskih črkah:

O TU CHE VAI, FERMATI / DINANZI A QUESTA PIETRA. / SIAMO MORTI PER IL PASSATO, / PER L'AVVENTURE VIVIAMO // KDOR ŠEL BOŠ TOD MIMO, / OB TEM KAMNU POSTOJ, / ZA PRETEKLOST SMO UMRLI, / ZA BODOČNOST ŽIVIMO // PAX // OBČINA SOVODNJE 101 SVOJINM / SINOVOM, PADLIM V OSVOBODILNI / VOJNI 1943 - 1945 // IL COMUNE DI SAVOGNA AI SUOI / 101 FIGLI CADUTI NELLA GUERRA / DI LIBERAZIONE 1943-1945

SPOMENIK PADLIM V NARODNOOSVOBODILNEM BOJU V ŠTANDREŽU

Spomenik stoji v urejenem spomeniškem prostoru (mali park, tlakovana pristopna pot itn.) na trgu v Štandrežu, blizu cerkve. Spomenik predstavlja dva elementa: jeder kamnit steber iz svetlosivega marmorja in iz enakega kamna nižja masivna, na eni strani ločno zaobljena plošča.

Na spomeniku je zvezda, pod njo pa napis s kovinskimi črkami: PADLIM V NARODNOOSVOBODILNEM BOJU / IN CIVILNIM ŽRTVAM NACIFASIZMA / 1943-1945 // AI CADUTI NELLA LOTTA DI LIBERAZIONE / E ALLE VITTIME CIVILI DEL NAZIFASCISMO.

Z manjšimi črkami pa je še dvojezičen napis: VI VSI, KI PADLI STE ZA NAS / V GOZDOVIH, JEČAH IN DRUGOD / - SVOBODI USTVARILI STE POT - / NE IZBRIŠE IZ NAŠIH SRC VAS ČAS // VOI, CHE NEI BOSCHI, NELLE CARCERI / ED ALTROVE PER NOI CADESTE / - ALLA LIBERTÀ APRISTE LA STRADA - / IL TEMPO NON VI CANCELLERA' DAI NOSTRI CUORI. // 27.6.1982

SPOMENIK PADLIM V NARODNOOSVOBODILNI VOJNI V ŠTEVERJANU

Na Trgu Svobode v Števerjanu (na vrhu pred cerkvijo) stoji velik obelisk, posvečen padlim v NOV: zidan steber iz sivih naravnih, fugiranih kamnov ima na vrhu izklesano kamnito plamenico in še dve manjši pri vrhu ob strani, vpeti v sam spomenik. Pod vrhom spomenika je vzidan sklesan števerjanski grb, ki ima v levi polovici (gledano od spredaj) Florjanovo roko z gasilnim vedrom vode, v desni pa grozd, ki predstavlja vinorodno naravo kraja. Pod grbom je še vklesana letnica A.D. MCMXLVIII (= Anno Domini 1948). V ozadju spomenika je zid z več spominskimi ploščami z glavnim napisom: ŠTEVERJANCI - BORBOVNIČI.

v ozadju spomenika je zid z več spominskimi ploščami z glavnim napisom ŠTEVERJANCI / PADLI V NARODNOOSDVOBODILNI VOJNI 1941-1945. Vkljuečnih je 62 imen, ki so razvrščena kot borci, umrli v taboriščih itn.

Na zidku pod ograjo je plošča z napisom: ŽIVLJENJE STE DALI / ZA SVOBODO LJUDI, / HVALEŽNI SMO MI / IN BODO BODOČI RODOVI.

Spomenik stoji na ograjenem, privzdignjenem prostoru, kamor vodijo nizke stopnice z leve in desne. Števerjanski spomenik spada med večja obeležja v deželi.

